

TÜRKİYE TÜRKÇESİNİN TARİHSEL SÖZLÜĞÜ

Bu sözlük, XII. yüzyılın ikinci yarısında Anadolu'da Devlet kuran Selçuklulardan başlayarak, sırasıyla Beylikler, Osmanlılar ve Cumhuriyet devirlerinde Türkiye Türkçesiyle kaleme alınmış yapıtlarda geçen sözcüklerden meydana gelecektir.

XII. yüzyılda Anadolu'da Türkçe yazılmış yapıt bulunmadığına göre, XIII. yüzyıla ait Mevlâna'nın, Sultan Veled'in, Ahmet Fakih'in, Hoca Dehhanî'nin, Şeyyad Hamza'nın Türkçe yapıtlarından başlanarak, yeni harflerin kabulüne dek Arap harfleriyle yazılmış yapıtlarda geçen keşimeler sözlükte yer alacaktır.

"Tarihsel Sözlük" deyimiyle de, sözcüklerin zamanla uğradığı değişikliklerin, anlam farklarının sözlükte gösterileceği belirtilmek istenilmiştir. Bu sözlükte deyimler ve türlü bilimlerin terimleri de bulunacaktır.

Bir fikir verebilmek için, sözlükte yer alacak sözcükleri, deyimleri, terimleri, kavramları ve mazmunları işlerken hangi esasların gözönünde tutulacağını, ne gibi özelliklerin aranacağını belirtmek üzere birkaç örnek gösterelim:

- "A'mal" : İş anlamına gelen Arapça "amel" in çoğuludur. Ancak "a'mal", XVIII. yüzyılda Osmanlıcada "büyük bir şehire bağlı olan" yerinde kullanılmıştır. Mütercim Asır'ın Kamus çevirisindeki: "İran'da Şiraz eyaletinde vâki' Firuz-Abad nam belde a'malinden Kâzerun nam kasaba....." cümlesinde olduğu gibi. Bu sözcük bu anlamda daha başka yerlerde geçiyor mu? Ne zamandan beri bu anlamda kullanılmaya başlanmıştır?

- "İttifak" : Birleşmek, uyuşmak anlamına gelir. Osmanlıcada da bu anlamadır. Ancak "ittifaki" sözcüğü, "rastgele" yerine kullanılmıştır. Bu anlamda hangi tarihten hangi tarihe dek kullanılmıştır?

- "Rihlet" : Arapça, "bir yerden başka bir yere göçmek" anlamındadır. Osmanlıcada XVI. yüzyıla dek bu anlamda kullanılmıştır:

"Padişah hazretleri Edirne'ye rihlet buyurdular" cümlesinde olduğu gibi. Sonraları bu sözcük yalnız dünyadan âhirete göçmek anlamında kullanılmıştır.

- "Okumak" : Eskiden hem "okumak", hem de "çağırarak" anlamına gelirdi. Sonradan "çağırarak" anlamı bırakılmış, yalnız öteki anlamı kalmıştır. Öteki Türk lehçelerinde de böyledir. Acaba bu hangi tarihe dek sürmüştür?

- Bir aralık, Türkiye'ye Türkistan denilmiştir. Ali Suavi'nin yazılarında böyle geçer. Acaba bu anlamda başka kullananlar da olmuş mudur? Yoksa yalnız Ali Suavi mi kullanmıştır?

- "Yazı" : Yazmak mastarından isim olduğu gibi, "ova" anlamına da gelir. Acaba bu anlam hangi tarihe dek sürmüştür?

- "Koymak" : koymak, alıkoymak, bırakmak" anlamlarına gelir. Bu sözcüğün geçirdiği değişiklikler?

- "Baş" : "kafa, başkan, sayı, eş" ve daha birçok anlamlara gelir: "insan başı, kabilenin başı, başbaşa geldi, altı baş hayvan..." gibi. Bu sözcük bileşik olarak da türlü anlamlara gelir.

- "Durmak" : "olduğu yerde kalmak", "ayağa kalkmak" anlamlarına gelir. Bu sözcüğün tarih boyunca geçirdiği değişiklikler?

Bu sözcüklerden Türkçe olanlar Tarama Sözlüğü'nün türlü ciltlerinde geçiyor. Ancak Arapça ve Farsça olanlar bizim istediğimiz nitelikte başka sözlüklerde yoktur.

Bundan başka, eski eserlerimizde, deyim ya da terim olarak birçok sözcükler ve tamlamalar geçmektedir. Bunların çoğu bir efsaneye ya da bir söylentiye dayanır; birer mazmuna işaret eder. Örneğin:

- "Kal" : Hem "söz" anlamına gelir; hem de eski vehmî kimyada "madeni ateşte eritmek" anlamına bir terimdir.

Zerim kal olmadı na-puhte kaldum nice kal itdün misrainda olduğu gibi, Birincisinde "terim"dir; ikincisinde "söz" anlamındadır.

- "At kulağı", "deve tabanı": bunlar eski edebiyatta "büyük kadeh" anlamına gelir.

- "Münakaşa" : Arapçada "bir kişinin hesabına bakarken son incelemelerde bulunmak" anlamına gelir. Bizde "tartışmak" anlamına kullanılmıştır. Acaba hangi tarihte kimin eserinde bu sözcük kullanılmıştır?

- "Rište-i Meryem" : "Meryem'in ipliği" demektir. Ama bu tamlama şu efsaneye dayanıyor. Meryem'in kullandığı iplik o denli ince imiş ki, iki kat Edirne'den görünmezmiş.

- "Selâse-i gassâle" : İki Arapça sözcükten yapılmış bu Farsça tamlama, "üç yıkayıcı" demektir. Ama eski edebiyatta, içki meclisinde içilen ilk üç kadehe denilir.

- "Şir-gir" : "Arslanı tutan" demektir. Divan edebiyatında "çakır keyf" yerine kullanılır. Çünkü çakır keyif olan, arslanı tutan" demektir. Divan edebiyatında "çakır keyf" yerine kullanılır. Çünkü çakır keyif olan, arslanı tutacak cesareti kendinde bulurmuş.

- "Kimya" : Eski edebiyatımızda "madenlerden altın ve gümüş elde etmek" anlamına çok geçer. Bunun türlü terimleriyle birçok mazmunlar yapılmıştır. Bu terimler bilinmedikçe, eski metinlerde geçen birçok cümleler anlamsız kalır.

- "Simya" : Bu sözcük de halk arasında "vehmî kimya"nın bir adı olarak kullanılıyorsa da, aslı öyle değildir. Simya: "kelimat-ı ilahiyeye ve esma-ı hüsnanın etkisiyle tabiate tasarruf ederek yoku var göstermek iddiasında olan bilimin dalı"dır. Bu sözcük ile yapılmış birçok mazmunlar vardır.

- "Hakayık-ı eşya" : "Eşyanın gerçekleri" anlamına gelen bu tamlama her sözlükte bulunabilir. Ama bu tamlamanın tasavvufta ve "kelâm"da ayrı anlamı vardır. İşte bunlar bu sözlükte yer **alacaktır.**

Yine bundan başka, Tanzimat'tan sonra dilimize batıdan birçok yabancı sözcükler girdiği gibi, bunlara o zaman bazı karşılıklar da bulunmuştur. "Crise", "politique", "ideal" gibi. Bunlardan "crise",

o zaman "buhran" ile karşılanmıştır. "Politika" sonradan "siyaset" ile karşılanmıştır. Oysa "siyaset" in eskiden başka anlamı vardır. "İdeal" ise önceleri "gaye-i hayal" sonraları "mefkûre" ile karşılanmıştır. Bu gibi sözcüklerin ne zaman dilimize girdiğini ve hangi anlamlarda yer aldığını belirtmek gerekir.

Yine Tanzimat'tan sonra, "efkâr-ı umumiye" gibi yeni tamlamalar birer terim olarak dilimizde yer almıştır. Bunlar hangi eserle dilimize girip yerleşmiştir?

İşte hazırlanmasını gerekli bulduğumuz "Türkiye Türkçesinin Tarihsel Sözlüğü" bu gibi özellikleri kapsayacak nitelikte olacaktır.

BONUÇ:

a- Bu sözlük, Türkiye Türkçesinin söz hazinesini kapsayacak, yabancı sözcüklerin ne zaman, hangi eserle girdiğini, hangi anlamlarda kullanıldığını, ne gibi ekler alarak nasıl değiştiğini, ne kadar yaşadığını gösterecektir.

b- Sözlük, deyimleri ve terimleri de içine alarak bunların geçirdiği evreleri gösterecek, türlü kavramları belirtecek, eğer bir mazmuna işaret ediyorsa, bunların dayandığı efsaneleri ve söylentileri kapsayacaktır.

c- Bu sözlüğün hazırlanması türlü evrelerden geçecektir. Önce taranacak kitaplar saptanarak tarama işi uzmanlara verilecek, bunların hazırlayacakları fişler merkezde toplanıp değerlendirildikten ve eksikleri tamamlandıktan sonra, alfabe sırasına göre dosyalara konulacak, basımevine verilecek hale getirilecektir.

ç- Bilimsel yöntem, bütün yapıtların taranmasını gerektirirse de, böyle bir iş çok uzun süreceğinden, fazla tarayıcı da bulunmadığından, hiç olmazsa 50 yılda hazırlanabilmek üzere, şimdilik 300-400 kitabın taranmasıyla yetinilecektir.

d- Sözlüğün hazırlanması için ayrılacak zaman, basımı için harcanacak zamanın iki katı olacaktır. Örneğin, sözlük 50 yılda bitecekse, bunun 30 yılı hazırlık, 20 yılı da basım evresi olacaktır.

e- Bu sözlüğün uzun sürmesinden korkmamalıdır. Almanların tarihsel sözlüğü olan Deutsches Wörterbuch 1854'de başlamış, henüz bitmiştir. 115 yıldan beri devam etmektedir.

SÖZLÜĞÜN NİTELİĞİ:

- 1- Alınan sözcüklerin karşısına, Arapça, Farsça, Türkçe ve yabancı dillerden olduklarına göre "a, f, t..." harfleri konulacaktır.
- 2- Sözcüklerin isim, sıfat, fiil vb. oldukları açıklanacaktır.
- 3- Sözcüklerin etimolojileri -eğer biliniyorsa- gösterilecektir.
- 4- Sözcüklerdeki imlâ ve belâffuz değişimleri gösterilecektir.
- 5- Sözcüğün metindeki kullanılmasına göre anlamı verilecek, gerekirse tanımı yapılacaktır. Sözcük asıl anlamda kullanılmışsa (A.), mecaz anlamında kullanılmışsa (M.) nazmun olarak kullanılmışsa (Maz.), terim olarak kullanılmışsa (Te.) işaretleriyle belirtilecektir.
- 6- Bir sözcük metinde çeşitli anlamlarda kullanılmışsa sözcüğün bu anlamlardan her biri için ayrı fiş tutulacaktır.
- 7- Bir sözcük ilk anlamını koruyorsa, yani Arapça ya da Farsçadan alınan bir sözcük, asıllarında da bizdeki anlamıyla kullanılıyorsa, üzerinde fazla açıklama yapılmayacak, taranan yapının tarihi ve nereden alındığı gösterilecektir. (Giriş tarihi şüphesiz fişler toplanınca bellik olacaktır)
- 8- Deyim niteliğindeki sözler de ayrıca fişlenecektir.
- 9- Değişik anlamda kullanılmamış sözcük ve deyimlerin tekrar tekrar fişlenmemesi için tarayıcının taradığı sözcüklerin bir indeksini tutması doğru olur. Ancak pek az rastlanan sözcükler için metinden birkaç örnek verilmesi sözcüğün kullanılışı üzerinde sağlam fikir edinmek için uygun olur.
- 10- Tarayıcı, metin içinde, sözcük anlamını kestiremezse ya da sözcüğü okuyamıyorsa metinde kullanılış şeklini örneğiyle tespit

etmeyi yeter görmelidir.

11- Taranacak kitabı seçerken, aynı kitabın çeşitli nüshaları içinde hareketli olanlar ve istinsah tarihi belli olanlar alınacaktır.

FİŞLER:

1- Fişler, ekli örneğe göre hazırlanacaktır.

2- Fişler Kurumdan gönderilecektir.

3- Her fişe yalnız bir sözcük yazılacaktır.

4- Fişler harf sırasına göre dizildikten sonra Kuruma gönderilecektir. Taranan sözcüklerin hepsi birden değil, her ay hazırlanabilen kadar Kuruma gönderilecektir.

5- Fişlere, taranan eserin, harcanan emeğin ve hazırlanan fişin niteliğine göre bir ücret ödenecektir. Hazırlanan fişler her ay gönderileceğine göre, ilk ay içinde gelecek fişler, bu konuda bir fikir vermiş olacaktır.

6- Fişlerde kelimeler ve kelimelerin geçtiği cümleler ve beyitler hem Türk harfleriyle hem Arapça metnindeki imlâsına uygun olarak yazılacaktır. Anlamlandır ve açıklamalar yalnız Türk harfleriyle yazılacaktır.

ÇALIŞMA KURULU VE GÖREVİ:

Sözlük çalışmalarını yürütmek üzere şimdilik üç kişilik bir yarkurul kurulacaktır. Yarkurulun görevleri şunlardır:

1- Fişler gelmeye başladıktan sonra yarkurul bunları birer birer gözden geçirecek, yanlışları düzeltecek, eksikleri tamamlayacak ya da uzmanlara gönderecektir.

2- Fişler toplandıktan sonra alfabe sırasına konulacaktır.

3- Dil, teknik ve yöntem bakımından fişler arasında birlik sağlanacaktır.

4- Fişler tamamlandıca, karşılaştırılıp son bir kontrolden geçirildikten sonra daktilo ile iki nüsha yazdırılacaktır.

5- Yazılan müsveddeler basımevine gönderilecektir.

6- Dizilen müsveddeler iyice düzeltildikten sonra "basıla" sı verilecektir.

Türkiye Türkçesinin Tarihsel Sözlüğü
ile ilgili taramalar
için ek ilkeler

1. Taranacak yapıtlarla ilgili bilgilerin verileceği bir kapak fiş hazırlanmıştır. Bu kapaklardan her tarayıcıya birer tane gönderilmektedir. Bu kapak fiş üzerinde belirtilen noktalar tarayıcı tarafından açıklandıktan sonra, ilk fişlerle birlikte Kurum'a gönderilecektir.

2. Yapıtta harekeli olan sözcükler fişlerde de harekeli olarak gösterilecek, bugünkü yazımızla da buna göre yazılacaklardır. Okunuşları hareke ile belirtilmemiş sözcükler ise, okunuşlarına göre bugünkü yazımızla gösterileceklerdir.

3. Yapıtlardan, sözcüklerin ses, yapı ve sözdizimi yönlerinden özelliklerini gösteren örnekler de taranmalıdır.

4. Sözcüklerin ek ve takıları bugünkü kullanışa göre bir değişiklik gösteriyorsa sözcük bu ek ve takılarla birlikte, değişiklik göstermiyorsa yalın haliyle alınacaktır: "Kitabını" yerine kullanılmış olan "kitabın" alınacak, ama "kitabı", "kitaba" gibi örneklerde sadece "kitap" alınacaktır.

5. Yine yapıtlarda rastlanan deyim kalıpları da taranmalıdır.

6. Tarañan bütün sözcüklerin kullanılışlarıyla ilgili cümleler tam olarak fişlere alınmalı, cümlelerin kısaltılması yoluna gidilmemelidir.

7. Bazı sözcüklerin ne anlamda kullanıldıklarını saptamak için bir cümle yetmeyebilir. Eğer sözcüğün anlaşılması için, kullanıldığı cümleden önceki ya da sonraki birkaç cümlenin daha alınması yararlı olacaksa bunlar da fişe aktarılmalıdır.

8. İlk gönderdiğimiz yönergenin ikinci sayfasında şöyle bir cümle yer almaktadır:

"Bu sözcüklerden Türkçe olanlar Tarama Sözlüğü'nün türlü ciltlerinde geçiyor. Ancak Arapça ve Farsça olanlar bizim istediğimiz nitelikte başka sözlüklerde yoktur."

Bu cümle, hazırlamak istediğimiz "Türkiye Türkçesinin Tarihsel Sözlüğü"nün özelliğini ve önemini belirtmek için eklenmiştir. Bu cümleden, bugün kullanmakta olduğumuz Türkçe sözcükler alınmayacak, ya da bunlara örnek verilmeyecek, anlamı çıkarılmamalıdır. Türkçe sözcükler de alınacak ve her alınan sözcüğün geçtiği cümle eklenecektir.

9. Ancak "taş, toprak, gelmek, gitmek" gibi sık sık geçen sözcükler, eğer başka cümlelerde aynı anlama geliyorsa, yalnız bir kez alınacaktır.

10. Yapıtın adı, basım ya da yazılış, tarama tarihleri kolaylık olması için, yalnız ilk fiş üzerinde gösterilebilir. Sonraki fişlerde yapıtın adı kısaltılmış olarak belirtilebilir. Yapıtın tarihi, tarama tarihi gibi ayrıntılar ise sonradan Kurum'ca tamamlanabilir.

11. Fişler okunaklı bir yazı ile yazılmalıdır.

TARANACAK ESERLERİN ÇEŞİTLERİ

- 1- Divanlar
 - 2- Mesneviler
 - 3- Münşeâtlar
 - 4- Tezkireler
 - 5- Tarihler
 - 6- Dinî eserler (tefsir, fıkıh, kelâm, mevlüt, maktel, mevize, iman ve itikatla ilgili eserler).
 - 7- Tasavvufî eserler ve tekke şiiirleri
 - 8- Ahlâkî eserler
 - 9- Siyasetnameler
 - 10- Seyahatnemeler
 - 11- Sefaretnameler
 - 12- Gazavatnameler
 - 13- Surnameler
 - 14- Hikâyeler ve halk hikâyeleri
 - 15- Münazâatlar
 - 16- Sakinameler
 - 17- Kıyafetnameler
 - 18- İhtilacnameler
 - 19- Tabirnameler
 - 20- Şehirer gizler
 - 21- Tarifatlar
 - 22- Hammamnameler
 - 23- Hecv ve mizah mecmuaları
 - 24- İnşâ, kitabet, kavait, belâgat, edebiyat kitapları
 - 25- Sözlükler
 - 26- Ansiklopedik eserler
 - 27- Öğretici başka eserler
- Asılsız Bilimlerden:
- 28- Tencim
 - 29- Vehmî kimya
 - 30- Simya
 - 31- Remil

Fiş Doldurma Yönergesi

Fişlerde, her numara hizasında bu yönergenin maddelerinde açıklanan bilgiler belirtilmelidir:

1. Taranan sözcük ya da deyim (Önce yeni Türk yazısıyla, sonra da Arap harfleriyle, metinde görülen şekle uygun olarak yazılacaktır.)
2. Sözcüğün ya da deyimın tarandığı kitabın:
 - a. Adı
 - b. Yazarı
 - c. Yazılış tarihi
 - ç. Basılış tarihi
 - d. Kopya edilmiş tarihi
 - e. Yaprak ve sayfa numarası
3. Sözcüğün ya da deyimın anlamı
4. Birkaç yerde geçen sözcüğün ya da deyimın kullanılışını ve anlamını belirten uygun cümle ya da cümleler.
5. Sözcük ya da deyimle ilgili efsane (biliniyorsa)
6. Tarama tarihi
7. Tarayanın adı.

1) _____ 2) a. _____

b. _____

c. _____

ç. _____

d. _____

e. _____

3) _____

4) _____

5) _____

6) _____

7) _____

Sayın

Ömer Asım Aksoy
Genel Yazman
Türk Dil Kurumu
Kavaklıdere- Ankara

23.10.1969 tarihli ve 6/931 sayılı yazınızı aldım,teşekkür ederim. Türkiye Türkçesinin Tarihsel Sözlüğü konusunda düşündüklerimi söylemekliğime izninizi dilerim.

a) "Türkiye Türkçesinin Tarihsel Sözlüğü" üzerindeki çalışmalara başlandığını öğrenmekle sevinç duydum. Bu alanda yeterli görülen kimselerin sayısının pek çok olmadığını sanıyorum, belki de biliyorum demek daha doğru olur. Onun için emeklerin ve bu yolda ödenecek paraların boşa gitmemesini sağlamak üzere bence daha çıkar görünen bir yolun izlenmesini uygun buluyorum. 300-400 sayfalık bir kitap taranarak çıkarılacak fişlerin, doğru mu, yanlış mı olduğunu anlamak için bütün bir kitabı ve ondan taranmış fişleri gözden geçirmek çok güç ve imkânsızdır. Bundan dolayı, kendilerinden kitap taraması istenenlerin önce ilk 10-20 sayfayı taramaları ve çıkardıkları fişleri göndermeleri yerinde olur. Bunlar elenip bakıldıktan sonra alınacak sonuçlar bize tarayıcıların bu işe devam edip etmemeleri yolunda bir kâfara varılması için kılavuz olacaktır. Bu yoldan hem onların, hem Kurumun emeğini korumak ve boşuna para ödenmesini önlemek sağlanabilir.

b) Ben, eğer uygun görülürse, bu Sözlük çalışmalarını yürütmek üzere kurulacak yarkurulda yer almak istiyorum. Bu alanda yararlı olacağımı umuyorum.

c) Kabusname üzerinde, eski diyişle 'gına getiricek' denli çalışmış bulunuyorum. Onun için, yakında Londra'da yayınlanacak olan 'Aşık Çelebi Tezkiresi'nin tıpkıbasımını üzerinde çalışmayı ve onu taramayı istiyorum.

Saygılarımı, milletimizin, Kurumun ve hepimizin eseri sayılacak olan bu çalışmalarda başarı dileklerimi sunarım, efendim.

TÜRK DİL KURUMU

Sayı: 6/931

23.10.1969

Sayın Orhan Şaik Gökay,

Türk Dil Kurumu Yönetim Kurulunun önerisi üzerine,
"Türkiye Türkçesinin Tarihsel Sözlüğü" nün hazırlanması, 1969'da
toplanan XII. Kurultayca kararlaştırılmış ve ilk hazırlıklara
başlanmıştır. Bu sözlüğün amacı, niteliği, çalışma yöntemi, tara-
nacak kitapların çeşitleri, fişlerin nasıl hazırlanacağı, ekli
olarak sunulan yönergede gösterilmiştir.

Bu yoldaki çalışmalara sizin de katılmanızı rica
ediyoruz. Taranıp fişlenmek üzere size sunulacak kitap **Kabusname'**
dır. Kabul buyurursanız kitap adresinize gönderilecektir.
Cevabınızı bekler; saygılarımı sunarım.

Genel Yazman

Omer Asım Aksoy
Omer Asım Aksoy

TÜRKİYE TÜRKÇESİNİN TARİHSEL SÖZLÜĞÜ

Bu sözlük, XII. yüzyılın ikinci yarısında Anadolu'da Devlet kuran Selçuklulardan başlayarak, sırasıyla Beylikler, Osmanlılar ve Cumhuriyet devirlerinde Türkiye Türkçesiyle kaleme alınmış yapıtlarda geçen sözcüklerden meydana gelecektir.

XII. yüzyılda Anadolu'da Türkçe yazılmış yapıt bulunmadığına göre, XIII. yüzyıla ait Mevlâna'nın, Sultan Veled'in, Ahmet Fakih'in, Hoca Dehhani'nin, Şeyyad Hamza'nın Türkçe yapıtlarından başlanarak, yeni harflerin kabulüne dek Arap harfleriyle yazılmış yapıtlarda geçen keşimeler sözlükte yer alacaktır.

"Tarihsel Sözlük" deyimiyle de, sözcüklerin zamanla uğradığı değişikliklerin, anlam farklarının sözlükte gösterileceği belirtilmek istenilmiştir. Bu sözlükte deyimler ve türlü bilimlerin terimleri de bulunacaktır.

Bir fikir verebilmek için, sözlükte yer alacak sözcükleri, deyimleri, terimleri, kavramları ve nazmunları işlerken hangi esasların gözönünde tutulacağını, ne gibi özelliklerin aranacağını belirtmek üzere birkaç örnek gösterelim:

- "a'mal" : İş anlamına gelen Arapça "amel" in çoğuludur. Ancak "a'mal", XVIII. yüzyılda Osmanlıcada "büyük bir şehire bağlı olan" yerinde kullanılmıştır. Mütercim Asım'ın Konus çevirisindeki: "İran'da Şiraz eyaletinde vâki' Firuz-Abad nam belde a'malinden Kâzerun nam kasaba....." cümlesinde olduğu gibi. Bu sözcük bu anlamda daha başka yerlerde geçiyor mu? Ne zamandan beri bu anlamda kullanılmaya başlanmıştır?

- "İttifak" : Birleşmek, uyuşmak anlamına gelir. Osmanlıcada da bu anlamadır. Ancak "ittifaki" sözcüğü, "rastgele" yerine kullanılmıştır. Bu anlamda hangi tarihten hangi tarihe dek kullanılmıştır?

- "Rihlet" : Arapça, "bir yerden başka bir yere göçmek" anlamındadır. Osmanlıcada XVI. yüzyıla dek bu anlamda kullanılmıştır:

"Padişah hazretleri Edirne'ye rihlet buyurdular" cümlesinde olduğu gibi. Sonraları bu sözcük yalnız dünyadan âhirete göçmek anlamında kullanılmıştır.

- "Okumak" : Eskiden hem "okumak", hem de "çağırarak" anlamına gelirdi. Sonradan "çağırarak" anlamı bırakılmış, yalnız öteki anlamı kalmıştır. Öteki Türk lehçelerinde de böyledir. Acaba bu hangi tarihe dek sürmüştür?

- Bir aralık, Türkiye'ye Türkistan denilmiştir. Ali Suavi'nin yazılarında böyle geçer. Acaba bu anlamda başka kullananlar da olmuş mudur? Yoksa yalnız Ali Suavi mi kullanmıştır?

- "Yazı" : Yazmak mastarından isim olduğu gibi, "ova" anlamına da gelir. Acaba bu anlam hangi tarihe dek sürmüştür?

- "Koymak" : koymak, alıkoymak, bırakmak" anlamlarına gelir. Bu sözcüğün geçirdiği değişiklikler?

- "Baş" : "kafa, başkan, sayı, eş" ve daha birçok anlamlara gelir: "insan başı, kabilenin başı, başbaşa geldi, altı baş hayvan..." gibi. Bu sözcük bileşik olarak da türlü anlamlara gelir.

- "Durmak" : "olduğu yerde kalmak", "ayağa kalkmak" anlamlarına gelir. Bu sözcüğün tarih boyunca geçirdiği değişiklikler?

Bu sözcüklerden Türkçe olanlar Terima Sözlüğü'nün türlü ciltlerinde geçiyor. Ancak Arapça ve Farsça olanlar bizim istediğimiz nitelikte başka sözlüklerde yoktur.

Bundan başka, eski eserlerimizde, deyim ya da terim olarak birçok sözcükler ve tamlamalar geçmektedir. Bunların çoğu bir efsaneye, ya da bir söylentiye dayanır; birer mazmuna işaret eder. Örneğin:

- "Kal" : Hem "söz" anlamına gelir; hem de eski vehmî kimyada "madeni ateşte eritmek" anlamına bir terimdir.

Zerim kal olmadı na-puhte kaldım nice kal itdim misrainsında olduğu gibi, Birincisinde "terim"dir; ikincisinde "söz" anlamındadır.

- "At kulağı", "deve tabanı": bunlar eski edebiyatta "büyük kadeh" anlamına gelir.

- "Münakaşa" : Arapçada "bir kişinin hesabına bakarken son incelemelerde bulunmak" anlamına gelir. Bizde "tartışmak" anlamına kullanılmıştır. Acaba hangi tarihte kimin eserinde bu sözcük kullanılmıştır?

- "Rişte-i Meryem" : "Meryem'in ipliği" demektir. Ama bu tanımlama şu efsaneye dayanıyor. Meryem'in kullandığı iplik o denli ince imiş ki, iki kat Edirne'den görünmezmiş.

- "Selâse-i gassâle" : İki Arapça sözcükten yapılmış bu Farsça tanımlama, "üç yıkayıcı" demektir. Ama eski edebiyatta, içki meclisinde içilen ilk üç kadehe denilir.

- "Şir-gir" : "Arslanı tutan" demektir. Divan edebiyatında "çakır keyf" yerine kullanılır. Çünkü çakır keyif olan, arslanı tutan" demektir. Divan edebiyatında "çakır keyf" yerine kullanılır. Çünkü çakır keyif olan, arslanı tutacak cesareti kendinde bulurmuş.

- "Kimya" : Eski edebiyatımızda "madenlerden altın ve gümüş elde etmek" anlamına çok geçer. Bunun türlü terimleriyle birçok mazmunlar yapılmıştır. Bu terimler bilinmedikçe, eski metinlerde geçen birçok cümleler anlamsız kalır.

- "Simya" : Bu sözcük de halk arasında "vehî kimya"nın bir adı olarak kullanılıyorsa da, aslı öyle değildir. Simya: "kelimat-ı ilahiyeye ve asmanın etkisiyle tabiata tasarruf ederek yoku var göstermek iddiasında olan bilimin dalı"dır. Bu sözcük ile yapılmış birçok mazmunlar vardır.

- "Hakayık-ı eşya" : "Eşyanın gerçekleri" anlamına gelen bu tanımlama her sözlükte bulunabilir. Ama bu tanımlamanın tasavvufta ve "kelâm"da ayrı anlamı vardır. İşte bunlar bu sözlükte yer alacaklar..

Yine bundan başka, Tanzimat'tan sonra dilimize batıdan birçok yabancı sözcükler girdiği gibi, bunlara o zaman bazı karşılıklar da bulunmuştur. "Crise", "politique", "ideal" gibi. Bunlardan "crise",

o zaman "buhran" ile karşılanmıştır. "Politika" sonradan "siyaset" ile karşılanmıştır. Oysa "siyaset" in eskiden başka anlamı vardır. "İdeal" ise önceleri "gaye-i hayal" sonraları "mefkûre" ile karşılanmıştır. Bu gibi sözcüklerin ne zaman dilimize girdiğini ve hangi anlamlarda yer aldığını belirtmek gerekir.

Yine Tanzimat'tan sonra, "efkâr-ı umumiye" gibi yeni tamlamalar birer terim olarak dilimizde yer almıştır. Bunlar hangi eserle dilimize girip yerleşmiştir?

İşte hazırlanmasını gerekli bulduğumuz "Türkiye Türkçesinin Tarihsel Sözlüğü" bu gibi özellikleri kapsayacak nitelikte olacaktır.

BONUÇ:

a- Bu sözlük, Türkiye Türkçesinin söz hazinesini kapsayacak, yabancı sözcüklerin ne zaman, hangi eserle girdiğini, hangi anlamlarda kullanıldığını, ne gibi ekler alarak nasıl değiştiğini, ne kadar yaşadığını gösterecektir.

b- Sözlük, deyimleri ve terimleri de içine alarak bunların geçirdiği evreleri gösterecek, türlü kavramları belirtecek, eğer bir mazmuna işaret ediyorsa, bunların dayandığı efsaneleri ve söylentileri kapsayacaktır.

c- Bu sözlüğün hazırlanması türlü evrelerden geçecektir. Önce taranacak kitaplar saptanarak tarama işi uzmanlara verilecek, bunların hazırlayacakları fişler merkezde toplanıp değerlendirildikten ve eksikleri tamamlandıktan sonra, alfabe sırasına göre dosyalara konulacak, basımevine verilecek hale getirilecektir.

ç- Bilimsel yöntem, bütün yapıtların taranmasını gerektirirse de, böyle bir iş çok uzun süreceğinden, fazla tarayıcı da bulunamadığından, hiç olmazsa 50 yılda hazırlanabilmek üzere, şimdilik 300-400 kitabın taranmasıyla yetinilecektir.

d- Sözlüğün hazırlanması için ayrılacak zaman, basımı için harcanacak zamanın iki katı olacaktır. Örneğin, sözlük 50 yılda bitecekse, bunun 30 yılı hazırlık, 20 yılı da basım evresi olacaktır

e- Bu sözlüğün uzun sürmesinden korkmamalıdır. Almanların tarihsel sözlüğü olan Deutsches Wörterbuch 1854'de başlamış, henüz bitmiştir. 115 yıldan beri devam etmektedir.

SÖZLÜĞÜN NİTELİĞİ:

- 1- Alınan sözcüklerin karşısına, Arapça, Farsça, Türkçe ve yabancı dillerden olduklarına göre "a, f, t..." harfleri konulacaktır.
- 2- Sözcüklerin isim, sıfat, fiil vb. oldukları açıklanacaktır.
- 3- Sözcüklerin etimolojileri -eğer biliniyorsa- gösterilecektir.
- 4- Sözcüklerdeki imlâ ve telâffuz değişimleri gösterilecektir.
- 5- Sözcüğün metindeki kullanılmasına göre anlamı verilecek, gerekirse tanımı yapılacaktır. Sözcük asıl anlamda kullanılmışsa (A.), mecaz anlamında kullanılmışsa (M.) mazmun olarak kullanılmışsa (Maz.), terim olarak kullanılmışsa (Te.) işaretleriyle belirtilecektir.
- 6- Bir sözcük metinde çeşitli anlamlarda kullanılmışsa sözcüğün bu anlamlardan her biri için ayrı fiş tutulacaktır.
- 7- Bir sözcük ilk anlamını koruyorsa, yani Arapça ya da Farsçadan alınan bir sözcük, asıllarında da bizdeki anlamıyla kullanılıyorsa, üzerinde fazla açıklama yapılmayacak, taranan yapının tarihi ve nereden alındığı gösterilecektir. (Giriş tarihi şüphesiz fişler toplanınca belli olacaktır)
- 8- Deyim niteliğindeki sözler de ayrıca fişlenecektir.
- 9- Değişik anlamda kullanılmamış sözcük ve deyimlerin tekrar tekrar fişlenmemesi için tarayıcının taradığı sözcüklerin bir indeksini tutması doğru olur. Ancak pek az rastlanan sözcükler için metinden birkaç örnek verilmesi sözcüğün kullanılışı üzerinde sağlam fikir edinmek için uygun olur.
- 10- Tarayıcı, metin içinde, sözcük anlamını kestiremezse ya da sözcüğü okuyamıyorsa metinde kullanılış şeklini örneğiyle tespit

etmeyi yeter görmelidir.

11- Taranacak kitabı seçerken, aynı kitabın çeşitli nüshaları içinde hareketli olanlar ve istinsah tarihi belli olanlar alınacaktır.

FİŞLER:

1- Fişler, ekli örneğe göre hazırlanacaktır.

2- Fişler Kurumdan gönderilecektir.

3- Her fişe yalnız bir sözcük yazılacaktır.

4- Fişler harf sırasına göre dizildikten sonra Kuruma gönderilecektir. Taranan sözcüklerin hepsi birden değil, her ay hazırlanabilen kadar Kuruma gönderilecektir.

5- Fişlere, taranan eserin, harcanan emeğin ve hazırlanan fişin niteliğine göre bir ücret ödenecektir. Hazırlanan fişler her ay gönderileceğine göre, ilk ay içinde gelecek fişler, bu konuda bir fikir vermiş olacaktır.

6- Fişlerde kelimeler ve kelimelerin geçtiği cümleler ve beyitler hem Türk harfleriyle hem Arapça metnindeki imlâsına uygun olarak yazılacaktır. Anlamı ve açıklamalar yalnız Türk harfleriyle yazılacaktır.

ÇALIŞMA KURULU VE GÖREVİ:

Sözlük çalışmalarını yürütmek üzere şimdilik üç kişilik bir yarkurul kurulacaktır. Yarkurulun görevleri şunlardır:

1- Fişler gelmeye başladıktan sonra yarkurul bunları birer birer gözden geçirecek, yanlışları düzeltecek, eksikleri tamamlayacak ya da uzmanlara gönderecektir.

2- Fişler toplandıktan sonra alfabe sırasına konulacaktır.

3- Dil, teknik ve yöntem bakımından fişler arasında birlik sağlanacaktır.

4- Fişler tamamlandıca, karşılaştırılıp son bir kontrolden geçirildikten sonra daktilo ile iki nüsha yazdırılacaktır.

5- Yazılan müsveddeler basımevine gönderilecektir.

6- Dizilen müsveddeler iyice düzeltildikten sonra "basıla" sı verilecektir.

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 059-187/7

16.12.1971

Sayın Orhan Şaik Gökay,

"Türkiye Türkçesinin Tarihsel Sözlüğü"

üzerindeki ön çalışmalar ilgilenebilmektedir. Bu çalışmalarda izlenen yolu, Sözlüğün bitiminde alacağı biçimi göstermek üzere, Ağâh Sırrı Levand, Başuzun A.Dilîçar, uzman Cem Dilçin tarafından hazırlanan 100 kelimelik küçük bir kılavuz temmuz 1972'de toplanacak olan Kurultaya yetiştirilecektir. Bu 100 kelimeden seçilmiş 11 kelime ile 2 ek örnek olarak gönderilmiştir.

Bu konuda düşüncelerinizi 15 ocak 1972 tarihindeki Kuruma bildirmenizi önemle rica ederim. Saygılarımla.

Genel Yazman

Ömer Asım Aksoy

Ömer Asım Aksoy

TÜRKİYE TÜRKÇESİNİN TARİHSEL SÖZLÜĞÜ

ÇALIŞMA RAPORU

VII

(Eylül 1971 sonundan şubat 1972 başına dek)

-Geçen eylül toplantısında Yönetim Kuruluna sunduğum raporda, hazırlık çalışmalarına başladığımız "Türkiye Türkçesinin Tarihsel Sözlüğü" hakkında tam bir fikir vermek üzere küçük bir örnek hazırlamak girişimine başladığımızı ve bunu önümüzdeki Kurultaya yetistirmek istediğimizi arz etmiştim.

Yönetim Kurulunda tarama işleriyle ilgili arkadaşlarla, eylül toplantısından bir gün önce yaptığımız toplantıda bu konuyu görüştük. Kendilerine örnek de gösterdik. Arkadaşlar, bu örneklerden birkaçını ankete göndermemizi uygun buldular. Biz de, 11 kelime ve 2 ek hazırladık. Düşüncelerini almak üzere, taramalara katılan ve katılmayan uzman arkadaşlarımıza gönderdik. Bu arkadaşlardan ancak birinden Sayın Tahir Nejat Gencan arkadaşımızdan cevap aldık. Birkaç arkadaşımız da örnekleri uygun bulduklarını ve tutulan yolun da doğru olduğunu söylediler. Biz hazırlamakta olduğumuz örneği Kurultaya yetiştirmeye çalışmaktayız.

-Tarayıcı arkadaşlardan gelen fişler arasında eksik ve kusurlu olanlar görülmektedir. Önemsiz ve küçük eksikleri biz Kurumda tamamlamaktayız. Ancak önemli olanları düzeltmek işi uzun sürmekte ve bu da zaman kaybına yol açmaktadır. Bunu göz önünde tutarak, tarayıcı arkadaşlara bir genelge gönderdik; eksik ve kusurlu olan fişlere tam ücret ödenmeyeceğini bildirdik. Şimdi gelen fişler daha kusursuzdur.

-Tarayıcı arkadaşlarımızdan biri kendisine iyi niyetle yaptığımız uyarıya gücenerek tarama işinden vazgeçti. Başka bir arkadaşta da taramaya devam etmemesini rica ettik.

-Vaktiyle tarama çalışmalarına katılacaklarını vadeden arkadaşlardan üçü, henüz hiç bir fiş göndermediği ve yazılarımızı da cevapsız bıraktığı için kendilerinden umudumuzu kestik.

-Henüz umudumuzu kesmediğimiz birkaç arkadaşımız daha var. Bunlar yakında fiş göndereceklerini bildirdikleri için beklemekteyiz.

-Bu dönemde 7 tarayıcı arkadaş çalışmalarımıza katılmıştır. Adları ile tarayacakları yapıtlar şunlardır:

İsmail Parlatır : Hatiboğlu, Ferah-name

Erdal Hamami : Enveri, Düstur-name

Semih Tezcan : Ahmet Dai, Divan

Timur Kocaoğlu ve
Nuran İşcan : Ferec Bade's-Sidde

Olcay ÖnerToy : Fatih, Fatih(in Siirleri

İnci Sağın : Hoca Mesut, Ferheng-name-i Sadi Çevirisi

Bunlardan ilk fişlerini gönderenler de vardır.

-3 arkadaş taradıkları eserleri bitirmişler ve taramak üzere yeni eser almışlardır.

-Tarayıcılardan gelen yazılar cevaplandırılmaktadır.

Ustün saygılarımı sunarım.

Agâh Sırrı Levend

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 059-187/8

27.Kasım.1964

Sayın O.Şaik Gökyay,

Son toplantımızda karar verdiğimiz gibi " Orta Okul Öğrenci Sözlüğü " için toplantımızın 5.Aralık.1964 Cumartesi günü saat14.30 da Dekanlık bürosunda yapılacağını hatırlatır, saygılarımı sunarım.

TDVİSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 059-187/9

Türk Dil Kurumu İkinci
BAŞKANI

Ord.Prof.İbrahim CİVAOĞLU

S.S.

T. C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
Cerrahpaşa Tıp Fakültesi
Tıp Tarihi ve Deontoloji Kürsüsü
Ord. Prof. Dr. A: SÜHEYL ÜNVER

S.Bay Öğ.Orhan Şaik Gökyay

Kayışdağı Cad.124/1 Göztepe

تاریخی تدریج سیرت
پایه سینه / ۱

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 059-187

TÜRK DİL KURUMU

ANKARA (İ-3)

209

Sayın Orhan Şaik Gökyay

Kayışdağı Cad. 124/1

Göztepe-Istanbul

Karekin
müdürlüğü

2. III. 1967

تاریخ: 2. III. 1967

TDVİSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 099-187/10

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 059-187/10

Sayın Orhan Şaik Gökyay,

Bilindiği gibi, Yönetim Kurulumuzun şubat 1967 toplantısında Sözlük Yarkuruluna seçilmiştiniz. Bu yarkurul, o zaman saptandığı gibi, 24 mart 1967 cuma günü saat 10.00'da İstanbul, Galatasaray, Tel sokağı Devrim Ocakları binasında toplanacaktır. Bu yerin o gün açık bulundurulmasını sayın Behçet Kemal Çağlar sağlayacaktır.

Yarkurula seçilen arkadaşlarımızdan Ankara'da bulunanların Sözlük Kolu Başkanı Kemal Demiray ile birlikte çalışmalarını sonucu saptadıkları esasları bu yazı ile birlikte sunuyorum. Ayrıca Sözlük Kolunda süregelen çalışmaların sonucunu da toplantı gününden önce size gönderebileceğimi umuyorum.

Siz de, değerli düşüncelerinizi toplantıda lütfettiğiniz takdirde çalışmaların pek verimli olacağına inanıyorum.

Saygılarımla.

Genel Yazman

Ömer Asım Aksoy

Türkçe Sözlük'ün geliştirilmesi
ile ilgili düşünceler

Kısa zamanda tükeneceği anlaşılan 4. baskıdan sonra gecikmeden çıkarılması gereken 5. baskı için aşağıdaki düşüncelerin gerçekleştirilmesi üzerinde durulmuştur.

1. Gerek batı, gerek doğu kökenli sözcüklerden eskimiş veya çok az kullanılanların sözlükten çıkarılması;

2. Öneri niteliğinde bulunan ve bugüne kadar benimsenmemiş olan sözcüklerin madde başı olmaktan çıkarılması ve bu sözcüklerin ilgili yabancı sözcüklere karşılık olarak verilmesi;

3. Tanımların ve örneklerin yeniden gözden geçirilmesi ve uygun görülen düzeltmelerin yapılması;

4. Derleme ve Tarama Kolunca edebî eserlerle gazetelerden derlenen sözcüklerin gözden geçirilip uygun görülenlerin sözlüğe katılması;

5. İmlâ Kılavuzu ile sözlük arasında birlik sağlanması;

6. Çıkarılması ve katılması düşünülen sözcükleri gösterir listelerin Sözlük Kolunca hazırlanıp 24.III.1967'de İstanbul'da yapılacak toplantıdan önce yarkurul üyelerine gönderilmesi.

7. Mümkün olursa, resimlenecek maddelerin listesinin de hazırlanması.

Daha sonraki baskılar için düşünülenler:

1. Gerekli taramaların yapılması:

a) Orta Öğretim kitaplarının taranması;

b) Tanzimattan bu yana gerekli görülen edebî eserlerin taranması;

c) Kurumca yayınlanan sözlüklerden seçmeler yapılması;

ç) Bunların dışında taranacak eserlerin listesinin yarkurulca tespit edilmesi;

2. Taramalara katılacaklar için bir yönerge hazırlanması.

TÜRK DİL KURUMU

Atatürk Bulvarı No. 221
Kavaklıdere, Telf. 12 44 24

ANKARA — TÜRKİYE

مذکبه منّا تا پنجشنبه

Sayın Orhan Şaik Gökyay

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 059-187

TÜRK DİL KURUMU

Kavaklıdere, Atatürk Bulvarı No. 221

Telf. 12 44 24 - 12 44 34

807

TDVİSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 059-187/12

ANKARA, 28.9.1970

Sayın Orhan Şaik Gökyay,

28.9.1970 tarihli yazınız karşılığıdır:

Londra'da karşılaştırmalı olarak hazırlanan Aşık
Çelebi Tezkiresinin bastırılıp yayınlanmasını beklerken, "Kabus-
name"nin taranması çok yerinde olur.

Saygılarımı sunarım.

Genel Yazman

Ömer Asım Aksoy

Ömer Asım Aksoy

TÜRK DİL KURUMU

Atatürk Bulvarı No. 221

Kavaklıdere, Telf. 12 44 24

ANKARA—TÜRKİYE

848

Sayın Orhan Şaik Gökyay

Kayışdağı Dad. 124/1

Göztepe-İstanbul

تاریخچه ندبه سوزنگ

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi

No 059-187

T Ü R K D İ L K U R U M U
(S Ö Z L Ü K K O L U)
Sayı: 848

Ankara, 1 ekim 1971

Sayın Tarayıcı Arkadaşınız,

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 059-187/13

Kitapların taranıp fişlerin hazırlanmasında izlenecek yol, şimdiye dek gönderdiğimiz genelgelere açıkça belirtilmiştir. Böyle olduğu halde, fişler kimi kez iyi işlenmemiş eksik, kimi kez de yanlış olarak gönderilmektedir. Bu gibi fişler Kurum'da işlenmekte ve böylelikle zaman kaybına yol açmaktadır. Bu durum karşısında, bundan böyle fişlerin niteliği göz önünde tutulacak, eksik ve yanlış olan fişlere, şimdiye dek fiş başına ödenen 4 liradan daha az ücret ödenecektir.

Fişlerin genelgelere uygun olarak hazırlanmasını, özellikle bir kez taranan sözcüğün, anlam ve şekil değişikliği olmadıkça bir daha alınmamasını önemle rica eder, saygılarımı sunarım.

Genel Yazman

Ö. Asım Aksoy
Ömer Asım Aksoy

TÜRK DİL KURUMU

Atatürk Bulvarı No. 221
Kavaklıdere, Telf. 12 44 24

ANKARA - TÜRKİYE

498

Sayın Orhan Şaik Gökya
Kavışdağı Caddesi 124/1

24-V-1971

Göztepe - İstanbul

تاریخی - توریستی

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 059-187

"Türkiye Türkçesinin Tarihsel Sözlüğü"

Çalışmaları için Ek İlkeler

TDVİSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 058-137/14

IV

"Türkiye Türkçesinin Tarihsel Sözlüğü" çalışmalarının ilk evresinde, XIII-XV. yüzyıllarda yazılmış eserlerin taranması yapılmaktadır. Eski Anadolu Türkçesinin fonetik ve morfolojik özellikleri göz önüne alınarak, sözlüğün ilk evresi bu yüzyıllar arasında sınırlandırılmıştır. Bu devir Anadolu Türkçesinde, Eski Türkçenin ve öteki Türk lehçelerinin kalıntılarına bol olarak rastlanır. Bunların dışında bugün konuştuğumuz Türkçeyle ortak olan ve bugüne kadar gelmiş fonetik, morfolojik ve semantik özellikler, eski Anadolu Türkçesinde de vardır.

Tarayıcılara gönderdiğimiz III sayılı ek ilkenin 2. maddesi bu gerekçeye göre yazılmıştı. Bundan önce gönderilmiş olan II sayılı ek ilkenin 1., 2. ve 3. maddelerinde bu konu örnekler verilerek belirtilmişti.

Tarayıcı arkadaşlardan gelen fişlere göre, III sayılı ek ilkenin 2. maddesinin açıklanması gerekli görülmüştür.

Taranan fiillerin, bugün de kullandığımız bütün çekimli şekilleri değil, yalnız Eski Anadolu Türkçesinin fonetik, morfolojik ve semantik özelliklerini taşıyan çekimli şekilleri fişlenecektir. Yapı bakımından ve anlam açısından bugün de aynı olan şekiller fişlenmeyecektir. Birleşik fiillerin de bir kez fişlenmesi yeterlidir.

Örneğin : "Gelmek" fiilinin "gel-di", "gel-miş" "gelinecek" gibi bugün de kullanılmakta olan çekimleri alınmayacak, ancak "gel-iser", "gel-üp", "gel-üben", "gel-dük-de", "gel-icek", "gel-evüz" gibi yalnız o devirlerde kullanılmış olan çekimleri alınacaktır.

Hal ekleri, iyelik ekleri ve çoğul eki almış kelimeler de Eski Anadolu Türkçesine göre fonetik, morfolojik, anlam, kullanım ya da imlâ bakımlarından bir özellik taşıyorlarsa fişlenecektir. Bugünkü kullanımımıza uygun şekillerin bir kez fişlenmesi yeterlidir.